

پیاده‌روی میلیونی اربعین شهادت امام حسین(ع)، اجتماع بزرگی است که هرساله با شکوهی بی‌بشتر از قبل برگزار شده و جهانیان را شگفت‌زده کرده است. ابعاد کمی و کیفی این رویداد به قدری گسترده است که آن را تبدیل به یک واقعه منحصربه‌فرد بین‌المللی کرده است. این راهپیمایی عظیم از مرتبه یک عزاداری در سطح کشور عراق یا حتی منطقهٔ مورد آسیا خارج شده و ابعادی جهانی به خود گرفته و نشان‌دهنده عزت اسلام و مسلمین است که این عزت، هویت‌بخشی برای مسلمانان و بویژه شیعیان را به ارمان آورده است. در این نوشتار تلاش داریم مؤلفه‌ها و دلایل اینکه چرا این تجمع عظیم میلیونی رانماد عزت‌یابی ملی و اسلامی محسوب می‌کنیم، در سطوح تحلیل و تأثیرات آن روی موقعیت شیعیان و جهان اسلام را نیز به‌طور مختصر بیان کنیم.

■ **عزت‌یابی؛ محوریت راهپیمایی اربعین**

عزت به مفهوم قدرت و صلات است. هر

کشور یا گروهی وقتی می‌تواند ادعای دستیابی به عزت را داشته باشد که مورد احترام و توجه دیگر کنشگران منطقه‌ای و جهانی قرار گرفته و از منابع متنوع قدرت در نظام تحول‌یافته کنونی بهره‌مند باشد. از این رو، یکی از عوامل تجلی‌بخش عزت جوامع مختلف، مسأله وحدت اجتماعی است. راهپیمایی‌های بزرگ که سبب تحولات عمیق در کشورهای دنیا شده است، همواره یکی از مصادیق این موضوع به‌شمار می‌رود. راهپیمایی‌هایی که می‌توان نقش مؤثری در بازسازی اعتمادبه‌نفس اجتماعی و ملی جوامع مختلف ایفا می‌کنند، به‌عنوان وسیله‌ای برای ابز و وجود و فریاد زدن به‌حاشیةرفته‌ها نیز شناخته می‌شوند. راهپیمایی یک سبک ارتباطات جمعی منحصربه‌فرد است که وسعت میلیونی مخاطب را با تکیه بر ارتباطات میان‌فردی، گروهی و بین‌گروهی پوشش می‌دهد؛ مسأله‌ای که می‌توان آن را زیرمجموعه بحث قدرت نرم محسوب کرد. در همین راستا، آ‌یین‌ها و ادیان مختلف نیز با هدف همبستگی و وحدت میان پیروان و

دکتر حسن خلیل خلیلی؛ «عقاید طبقه حاکم در

تمام دوره‌ها، عقاید حاکم هستند»

تاریخ، سیر مناسبات اجتماعی و جامعه، توقف موقت تاریخ در ایستگاه‌های بینابینی اجتماعی است. جامعه در روند تاریخی خویش، این جهانی تر و عقل‌مندتر شده است یعنی در مواجهه با فرآیندهای اجتماعی مختلفی که ناشی از جریان‌های مختلف دینی، فرهنگی، علمی، اقتصادی، سیاسی و… است، پدیدارهایی در جامعه شکل گرفته که واقعیات اجتماعی را متحول کرده است. هرچه جنبه تاریخی و اجتماعی این فرآیندها بیشتر باشد، لاجرم ماندگارتز خواهد بود. برای مثال، جنبش تنباکو و تحولات پس از آن، فرآیندی اجتماعی در جامعه ایران بود که به‌دلیل همبستگی نزدیک با پیشینه تاریخی و واقعیات اجتماعی ایران، تأثیرات خویش را بر مناسبات اجتماعی دوره خویش بهجا گذاشت. این مسأله را می‌توان در جنبش ملی کردن صنعت نفت نیز ملاحظه کرد. مجموع «مناسبات اجتماعی» که تلفیقی از مناسبات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی است، هستی و چیستی یک جامعه را شکل می‌بخشد. یعنی؛ مناسبات اجتماعی که مطابق با مقتضیات یک دوره اجتماعی است، موجب ظهور پدیده‌های اجتماعی را فراهم خواهد آورد. نتیجه اینکه؛ ایستایی یا پویایی مناسبات اجتماعی، تحجر یا جهانی‌تر شدن جامعه را رقم خواهد زد. برای نمونه، از دهه ۱۳۷۰ خورشیدی، «خصوصی‌سازی نادرست شرکت‌های دولتی» بر کل مناسبات اجتماعی ایران تأثیرگذار بوده، پدیده‌های اجتماعی جدیدی را ایجاد کرده است؛ شکل‌گیری طبقات جدید اجتماعی،

چرا غرب آسیا درگیر نظم جدید منطقه‌ای است؟

نگاهی چندوجهی به پیاده‌روی اربعین

کمک می‌کند. این پدیده یکی از نشانه‌های قدرت روزافزون جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک مرکز هماهنگ‌کننده جهان‌تشیع‌است.راهپیمایی اربعین گویای اقتدار ملی و منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران است؛ چراکه به غرب و متحدان منطقه‌ای آن نشان می‌دهد ایران در کمال امنیت، در عتبات که قلب تپنده جهان اسلام است، راهپیمایی میلیونی برگزار می‌کند و نمادهای انقلابی خود را صادر می‌کند. همچنین این پیام را به آنان منتقل می‌کند که ایران برای ایجاد وحدت راهبردی با شیعیان منطقه، از روش‌های نرم و توانمندی در تأثیرگذاری فرهنگی بر ملل و کشورهای منطقه بهره می‌گیرد و با گسترش قدرت نرم انقلاب اسلامی، فرصتی برای افزایش عمق و نفوذ استراتژیک جمهوری اسلامی

ایران در منطقه و در میان شیعیان کشورهای حاضر در این مراسم فراهم شده است. به‌علاوه این راهپیمایی، قدرت منطقه‌ای ایران و مدل مقابله با تهدیدات طراحی‌شده توسط اتاق‌های فکر غربی برای منطقه را به نمایش می‌گذارد و به قدرت‌های بزرگ فرمانطقه‌ای یادآور می‌شود که ایران همواره باید بخشی از راه‌حل مسائل منطقه باشد و آنان اگر قصد مبارزه واقعی با تروریسم برآمده از سیاست‌های غلط خود در منطقه را دارند، بدون ایران هرگز موفقیت‌چندانی در حل معضل تروریسم در منطقه به‌دست نخواهند آورد.

دوم؛ **سطح منطقه‌ای**

هرچند اربعین مشخصاً یک مراسم شیعی است، اما سنی‌ها و حتی مسیحیان، ایزدی‌ها و… نیز به‌عنوان زائر و خادم زائران در این مراسم شرکت می‌کنند. اگر به ماهیت انحصاری آیین‌های دینی توجه کنیم، خواهیم دید که این اتفاق در ایجاد پیوندان مثبت‌بخش بین ملل منطقه، فوق‌العاده اهمیت دارد و مردم فارغ از دین، رنگ و نژاد، امام حسین(ع) را به‌عنوان نماد فراگیر و بی‌حومرز آزادی، ایثار و ظلم‌ستیزی می‌شناسند.

نظم مردمی و خودجوش حماسه میلیونی پیاده‌روی اربعین در مسیره‌ای منتهی به کربلا نیز حکایت از یک ظرفیت عظیم مدیریت منطقه‌ای دارد. همبستگی در برابر تکفیری‌ها، دیگر تأثیرات منطقه‌ای پیاده‌روی اربعین است. در علوم سیاسی گفته می‌شود خطر هجوم خارجی، همبستگی (Integration) داخلی به وجود می‌آورد و این راهپیمایی در موقعیتی برگزار می‌شود که منطقه غرب آسیا، وضعیت مستنج و بی‌ثباتی را تجربه می‌کند. داعش از دشمن خوئی نظامی می‌پندارد و باهال تنسنی که مخالف زیادخواهی‌ها و رفتارهای غیرانسانی این گروه هستند نیز به‌طور وحشیانه‌ای برخورد می‌کند. از این رو، هیچ چیز بیشتر از این، گروه‌های ترور را به خشم نمی‌آورد که ببینند خیل عظیم زائران شیعه به‌همراه دیگر گروه‌های قومی و مذهبی از کشورهای مختلف گرد هم می‌آیند و مولود رژیم صهیونیستی و غرب در بین افکار عمومی منطقه و بویژه مردم عراق، نه‌تنها محبوبیتی نداشته است، بلکه مورد نفران آنان نیز هست. در نگاهی دیگر، این اجتماع عظیم پیام‌آور

■ ■ ■

اشرافی‌گری: گسست ملت و دولت!

شیوع فرهنگ فردگرایی، اشرافیت حکومتی، شکاف طبقاتی، بحران هویت اجتماعی، فقر، بیکاری، رکود تورمی، تهدید نهاد خانواده، افسردگی اجتماعی و…، پدیده‌های جدیدی هستند که در ایران پس از اجتماعی‌تغییر و مناسبات جدیداجتماعی رقم خورده؛ استقرار سرمایه‌داری و طرح تعدیل دولت سازندگی پدیدار شده‌اند. در این مقال، به‌دنبال بررسی نقش دولتمردان و حاکمان بر جنبش‌های اجتماعی و چگونگی شکل‌گیری نهادهای متصلب یا مترقی اجتماعی بوده، تأثیر اشرافی‌گری بر شکاف بین مردم و حاکمان، مورد تحلیل قرار می‌گیرد.

***

«جنبش اجتماعی» یک پدیده اجتماعی است که ساخته و پرداخته مناسبات اجتماعی یک جامعه است و در اصطلاح دانش جامعه‌شناسی، هرگونه کوشش جمعی برای پیشبرد منافع مشترک، یا تأمین هدف اصلی از طریق عمل جمعی خارج از حوزه نهادهای رسمی است. جنبش‌های اجتماعی رابطه مستقیمی با سطح آگاهی اجتماعی داشته، به میزان رشد درک و آگاهی اجتماعی، مترقی‌تر و رشدیافته‌تر خواهند بود. برای مثال، انقلاب اسلامی، جنبش اجتماعی برای تغییر ساختار حاکمیت و جبهه‌جایی نظام ایدئولوژیک بوده، بعد از انقلاب؛ مستضعفان جایگزین نیروهای فئودال و اشراف و حکومت اسلامی جایگزین طاغوت گشته است. حاکمان جدید هم‌نوا و همراه با مردم در راستای آرمان‌های جنبش دینی گام برداشته، نهادهای جدید یعنی؛ نظام سازمان‌یافته و پایدار از الگوهای اجتماعی مردم که منجر به جنبش اجتماعی شده

دیگر به‌وجود آورده است. پیاده‌روی صلح‌آمیز و میلیونی اربعین با دفع خشونت از چهره اسلام و شیعیان، به‌صورت عینی به مقابله با پروژه‌های شیعه‌هراسی و اسلام‌هراسی می‌رود که سعی دارند از اسلام چهره‌ای خشن و جنگ‌طلب در دنیا ترویج کنند. در واقع جهانیان با دیدن این رویداد عظیم و جلوه‌های زیبای معنوی و ابعاد انسانی آن، مشتاق آشنا شدن با حقیقت قیام کربلا می‌شوند و این موضوع زمینه گسترش حقیقت اسلام ناب را در سراسر جهان فراهم خواهد کرد و نسخه‌های اسلام آمریکایی همچون جریان‌های تکفیری را به حلق خواهد برد. از بعد جغرافیایی و قومیتی هم خلق‌کنندگان این رویداد عظیم، از کشورها و اقوام مختلف از گوشه‌وکنار جهان و منطقه هستند. این واقعه‌ها نشان می‌دهد واقعه عاشورا، مرزهای اعتقادی و جغرافیایی را درنوردیده و مردم مختلف دنیا را به خود جذب کرده است. پیاده‌روی اربعین نه یک حرکت صرفاً شیعی، بلکه یک خیزش عظیم انسانی است. از دیگر تأثیرات این راهپیمایی می‌توان به بالا بردن سطح توانایی‌های امت اسلامی در معادلات جهانی اشاره کرد. توجه به مسائل جهانی در فرهنگ و جهانبینی تشیع، حکایت از اینترناسیونالیسم شیعه دارد. پیاده‌روی اربعین بروز و ظهور یک اینترناسیونالیسم شیعی را نوید می‌دهد. ریشه مذهبی این مسأله هم به این نکته برمی‌گردد که در تفکر شیعی، چیزی به اسم مرز نداریم. همه زمین قلمرو امام است و امام بر کل کائنات، تسلط و تصرف دارد.

■ **فرجام سخن**

راهپیمایی باشکوه اربعین حسینی با ارائه الگویی جدید از همبستگی، هم‌زیستی و یکسان‌سازی فرهنگی با محوریت تعالیم شیعه در عصر جهانی شدن، از موضوعات مهمی است که در شرایط کنونی جهان و منطقه غرب آسیا می‌تواند با خلق هویتی جدید و قدرتمند برای نمایش ظرفیت‌های عظیم جهان اسلام، باعث سربلندی و ایفای نقشی مؤثرتر توسط جهان اسلام در نظام بین‌المللی کنونی شود. در حالی که جهان اسلام در بازی طراحی‌شده توسط غرب گرفتار شده است و ظرفیت عظیم جهان اسلام قربانی درگیری‌های داخلی است و همین امر سبب شده است جهان اسلام در برابر فشارهای استکبار به ملل مسلمان، مغفلاته عمل کند (گستاخی‌های رژیم صهیونیستی در کشتار مردم سلمان فلسطین و آتش زدن نخستین قیله مسلمانان جهان و سکوت جوامع مسلمانان شاهدی بر این مدعاست)، شیعیان با محوریت جمهوری اسلامی ایران و با بهره‌گیری از فرهنگ عاشورا و نمادهایی همچون راهپیمایی عظیم و میلیونی اربعین، ضمن خنثی‌سازی توطئه‌های نظام سلطه علیه جهان اسلام و منطقه، سیاست‌ها و طرح‌های آنان را به چالش می‌کشند و در این موقعیت‌خطیر که با کاهش قدرت مائور مسلمانان توأم شده است، عزت و اقتدار جهان اسلام را یک‌تته رو پیاده‌روی اربعین، پرستیژ جدیدی در عرصه بین‌الملل برای ایرانیان و مناطق شیعه‌نشین

برای دستاوردهای پیاده‌روی عظیم اربعین،

بحث پیدایش یک پرستیژ جدید در روابط بین‌الملل هم مطرح می‌شود. متفکران رئالیست و نئورئالیست روابط بین‌الملل، رستیژ را نشان دادن قدرت واحدها، مردم و کشورها به قدرت

مقابل برای ایجاد بازدارندگی می‌دانند. از این رو پیاده‌روی اربعین، پرستیژ جدیدی در عرصه بین‌الملل برای ایرانیان و مناطق شیعه‌نشین

مناسبات اجتماعی را رقم زده، اخلاق اجتماعی را در هم ریزد. تسلط بر منابع مادی، می‌تواند این روند را تسهیل کرده، مانع حرکت یک جریان اجتماعی گشته، آن را متصلب و ناکارآمد کند. پس برآستی باید گفت: «عقاید طبقه حاکم در تمام دوره‌ها، عقاید حاکم هستند؛ به این معنا که طبقه‌ای که نیروی مادی مسلط جامعه است نیروی متضاده مؤثر است» رهبران، معمولاً پیشگامان جنبش‌ها و از طبقه اجتماعی آنان هستند. اگر طبقه اجتماعی را؛ گروه‌بندی وسیعی از افراد که دارای منابع اقتصادی مشترک هستند، تعریف کنیم در اینصورت، تشکیل یک طبقه اجتماعی مجزا از مردم توسط حاکمان، رنگ‌خطر ایجاد تضاد طبقاتی است. شکل‌گیری طبقه جدید اشراف، می‌تواند فاصله بین مردم و حاکمان را تشدید و منجر به توسعه اشرافی‌گری، مطلق‌گرایی و سلطه‌گرایی شود. عدم درک درست از خواسته‌های واقعی مردم، سوگیری غلط در نهادسازی را مهیا می‌کند؛ نهادهای جدیدی که در جهت حفظ وضع موجود به‌طور ملموس یا نامحسوس توسط طبقه جدید حاکمان تشکیل شده، تضادهای کهنه را تشدید می‌کند. از یکسو، حاکمان نهادهایی را تشکیل داده‌اند و از سوی دیگر مردم، به دنبال جنبش اجتماعی جدید و در تضاد با آن نهادها هستند و ناخواسته جامعه با انواع ناهمواری‌ها مواجه می‌شود. روزگاری، در جریان مسیر جنبش اجتماعی، مهدلی عمیقی بین مردم و رهبران آنان برقرار بود ولی با شکل‌گیری طبقه جدید و فاصله گرفتن از مردم، دیگر نهادهای متصلب و ویرانگر، جایگزین جنبش‌ها و جریان‌های مترقی خواهد شد. این پدیده می‌تواند بر مناسبات اجتماعی مؤثر بوده، شکل نادرست

■ *وکیل پایه یک دادگستری

اشاره

با حلوا حلوا گفتن دهان شیرین نمی‌شود

محمدحسن اقتصاد: اساساً هرگونه تغییر بتدریج به وجود می‌آید و بعداً فراگیر می‌شود و همین تدریجی بودن آن را مستحکم کرده و گسترش می‌دهد. در چنین حالتی ایجاد تغییر چه مثبت و چه منفی عامل یا عوامل ایجادکننده زمینه و بستر لازم را در جامعه برای پذیرش آن با تبلیغات و رسانه‌ها و دیگر امکانات فراهم می‌آورد. به بیان دیگر لحن و عملکرد هر شخص میل درونی او را آشکار می‌کند؛ مثلاً لحن مثبت به چیزی یا شخصی تمایل به آن چیز یا شخص را می‌رساند و بالعکس می‌توجهی یا تحقیر چیزی یا شخصی نفرت از آن چیز یا شخص را نشان می‌دهد. از سوی دیگر همیشه ظرف با مظروف خود هماهنگی دارد. به قول مولوی «هوریان مر نوربان را جاذبند/ ناربان مر ناربان را طالبند».

با کمال تعجب در بخش خبری شبکه یک یکشنبه شب ۲۳ آبان‌ماه، شوی لباس تحت عنوان «فشن» نشان داده شد که توسط افراد آنجانبی و لباس‌های آنجانبی‌تر و قیافه‌های نامانوس، بسیار تاسف‌برانگیز بود. هنجارشکنی به سبک غربی در ام‌القرای اسلامی با چه هدفی؟ وزیر محترم اطلاعات می‌گوید تمام حرکات ضدانقلاب در رصد ماست و درست می‌گوید؛ چرا نسبت به منکرات و رفتار مبتذل و تقلیدی از غربی‌ها که توسط عوامل معاند انجام می‌گیرد و با هدف تخاصی این کردن مردم از ارزش‌های خود در جهت تغییر رفتار جامعه نیز انجام می‌شود، واکنشی دیده نمی‌شود؟ برآستی چرا در دولت اعتدال و در پسربرجام، منکرات بیشتر شده است؛ برگزاری و نمایش فشن مخالف با عرف جامعه ایرانی و گسترش سبک‌های غربی و ترویج کنسرت‌ها، همین دیروز بود که دادستان محترم تهران از کشف ۱۵ هزار لیتر مشروبات الکلی برای ضربه زدن به جوانان و فرهنگ ما خبر داده بود. چرا تعریف از برجام در هر مکان و در هر فرصت را رئیس‌جمهور برای خود واجب می‌داند ولی لزوم ادب اسلامی و ارزش‌های والای انسانی را آنطور که مکتب و اولیای دین گفته‌اند برای مردم گوشزد نمی‌کند؟ گاهی هم در مقام روحانیت خود از دین و ارزش‌های دینی برای تشویق جامعه بگوید «انسان علی بن ملوکهم» زیرا ایشان رئیس‌جمهور آحاد ملت است نه ششری خاص. بعد از گفت‌وگوی آقای روحانی با اوپاما تغییرات دیگری به مرور اجرا شد. حذف شعار مرگ بر آمریکا و اجرای خواسته‌های آمریکا در برجام بدون رعایت شروط رهبری و بعداً برجام بانکی و آمادگی برای برجام‌های دیگر و اجرای قراردادهای نفتی دوره داری در صنعت نفت کشورمان به‌رغم اینکه نفت چه در دوره جنگ تحمیلی و چه تاکنون یک روز کار و تولید باز نمانده و پیشرفت‌های بسیاری داشته است. تغییرات تک‌حذف آرم‌های فضایی و هسته‌ای از روی اسکناس‌ها بود و البته ارسال ماهواره به فضا فعلاً متوقف شده. دروس شهادت‌طلبی از کتب درسی نیز حذف شد و توهین به منتقدان برای ایجاد بستر تغییرات دیگر و جور شدن یازل آمریکایی انجام می‌شود. آزادی سریع تفنگداران متجاوز آمریکایی، آزادی جاسوسان آمریکا، رفت و آمد عناصر نامطلوب به عنوان استاد و دانشمند و حضور در دانشگاه، اجرای لایحه الحاقی و فراتر از آن، کاپیتولاسیون علمی و هسته‌ای و دادن پست‌های کلیدی به آنهاپی که خط قرمز نظام بودند از جمله تغییرات در دولت اعتدال بوده است و با اعتماد کردن به آمریکا دزدی ۲ میلیارد دلاری از اموال کشورمان در این دولت اتفاق افتاد. آقای روحانی در دیدار با رئیس مجلس مجارستان به ایشان گفتند گسترش روابط با کشورهای دوست و از جمله اتحادیه اروپایی اساس سیاست خارجی دولت یازدهم است. اما دستگاه دیپلماسی دولت یازدهم در ملاقات با غربی‌ها می‌گوید مسبب حمله جنگ‌ها و خونریزی‌ها خودشان هستند. حمایت از تروریسم، ضایع حقوق بشر، کشتن بیگناهان و ویران کردن کشورهای آباد و تمام فجایع بشری از رفتار غربی‌ها ناشی می‌شود. درپاره برجام با تعریف یکسویه از برجام و حلوا حلوا گفتن دهان شیرین نمی‌شود. تا مشکل بیکاری جوانان و اشتغال آنها، مسکن، ازدواج، معیشت مردم و آلودگی هوا وجود دارد و پدیده حقوق‌های نجومی و هنجارشکنی توسط دولت و عهدشکنی آمریکا و عدم اتخاذ روش متناسب و متقابل، برجام یک قرارداد یکسویه است که به تصریح مسؤولان فقط در روی کاغذ اجرا شده است.

@vatanemrooz

در شبکه‌های اجتماعی